

Sosyal Bilimler Dergisi - Journal of Social Sciences
ISSN 2146-4561
Aralık/December 2019, 9 (18): 121-140

4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Kazanımlarının Bloom ve Revize Bloom Taksonomilerine Göre İncelenmesi

Investigation of 4th Grade Social Studies Curriculum Learning Outcomes According to Bloom and Revised Bloom Taxonomies

Mehmet GÜLTEKİN

Prof. Dr., Anadolu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eskişehir/TÜRKİYE
e-posta: mgulteki@anadolu.edu.tr
Orcid:0000-0002-5281-1767

Durmuş BURAK

Arş. Gör., Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Kilis/TÜRKİYE
e-posta: dburak@kilis.edu.tr
Orcid:0000-0003-0150-8810

Makale Bilgisi/Article Information

Makale Türü/Article types: Araştırma Makalesi/Research Article
Geliş Tarihi/Received: 26 Temmuz 2019/26 July 2019
Kabul Tarihi/Accepted: 18 Aralık 2019/18 December
Yayın Sezonu/Pub Date Season: Aralık 2019/December 2019

Atıf/Cite as: Gültekin, Mehmet ve Burak, Durmuş, (2019), 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Kazanımlarının Bloom ve Revize Bloom Taksonomilerine Göre İncelenmesi/Investigation of 4th Grade Social Studies Curriculum Learning Outcomes According to Bloom and Revised Bloom Taxonomies, *Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(18), 121-140, doi:<https://doi.org/10.31834/kilissbd.597408>

Rights reserved.
For Permissions
sbedergi@kilis.edu.tr

4. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI KAZANIMLARININ BLOOM VE REVİZE BLOOM TAKSONOMİLERİNE GÖRE İNCELENMESİ

ÖZ

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından güncellenen öğretim programları 2018-2019 eğitim-öğretim yılı itibariyle topyekûn uygulanmaya başlanmıştır. Mevcut programların uygulamaları sonucunda elde edilen dönütler, paydaşların görüşleri ve akademik çalışmalardan elde edilen bulgular doğrultusunda güncellenen programların MEB tarafından yeniden güncellenmesi planlanmaktadır. Bu kapsamda güncelleme çalışmaları için mevcut programların incelendiği akademik çalışmalar önemli bir veri kaynağıdır. Bu çalışmanın amacı, 2018 İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında yer alan kazanımların Bloom ve Revize Bloom Taksonomisine göre incelenip sınıflandırılmasıdır. Çalışmada doküman inceleme tekniği kullanılmıştır. Çalışmanın dokümanları 2018 yılında uygulanmaya başlanan Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programıdır. Bu programda 4. sınıf düzeyinde yer alan 33 kazanım çalışma verilerini oluşturmuştur. Kazanımların incelenmesi ve sınıflandırılması iki araştırmacı tarafından Bloom ve Revize Bloom Taksonomilerine göre gerçekleştirilmiştir. Kazanımlar öncelikle Bloom Taksonomisine göre bilişsel, duyuşsal ve devinişsel alanlarda sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırma sonrasına bilişsel alanda olduğu tespit edilen kazanımlar ikinci bir çözümleme ile Revize Bloom Taksonomisinin bilgi ve bilişsel süreç boyutlarında yeniden analiz edilmiştir. Çalışmada elde edilen bulgulara göre ilgili öğretim programının kazanımlarının bilişsel alanda yoğunlaştığı ve bu kazanımların çoğunlukla alt düzey düşünme becerilerine yönelik olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Bloom, İlkokul, Öğretim Programı, Revize Bloom Taksonomisi, Sosyal Bilgiler.

INVESTIGATION of 4th GRADE SOCIAL STUDIES CURRICULUM LEARNING OUTCOMES ACCORDING to BLOOM and REVISED BLOOM TAXONOMIES

ABSTRACT

The curricula updated by Ministry of National Education was started to be implemented as of 2018-2019 academic year. It is planned to revise the updated programs in line with the feedback obtained from the implementations of the existing programs, the opinions of the stakeholders and the findings obtained from the academic studies. In this context, academic studies in which current programs

are examined are an important source of data for updating studies. The aim of this study is to examine and classify the outcomes in the 4th Grade Social Studies Course Curriculum according to Bloom and Revised Bloom Taxonomy. Document analysis technique was used in the study. The documents of the study are the Social Studies Course Curriculum which was updated in 2017 and started to be implemented in 2018. In this program, 33 outcomes in the 4th grade level formed the study data. The analysis and classification of the outcomes were carried out by two analysts by using Bloom and Revised Bloom Taxonomies. The outcomes were primarily classified in cognitive, affective, and psychomotor domains according to Bloom's Taxonomy. After this classification, the outcomes that were found to be in the cognitive field were re-analyzed, with a second analysis, in the knowledge and cognitive process dimensions of Revised Bloom Taxonomy. According to these findings, it was concluded that the 4th grade level outcomes of the related curriculum were concentrated in the cognitive domain and the outcomes concentrated in the cognitive domain were mostly directed towards lower level thinking skills 4-7.

Keywords: Bloom, Curriculum, Primary School, Revised Bloom Taxonomy, Social Studies.

GİRİŞ

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), Türkiye’de ve dünyada yaşanan hızlı değişim ve dönüşümler neticesinde 2017 yılında eğitim kademelerindeki bütün öğretim programlarını güncellemiştir. Güncellenen programların uygulanmasına 2018-2019 eğitim öğretim yılı itibarıyla topyekûn geçilmiştir (MEB, 2018:4). Dolayısıyla güncellenen programların denenmesi için pilot çalışmalar yapılmamış ve pilot çalışmalar programın uygulanması ile bütünleştirilmiştir. Programların uygulanması sırasında ve hemen sonrasında yapılacak izleme ve değerlendirme sonuçlarına göre yine gerekli güncellemelerin yapılması planlanmaktadır (MEB, 2018:7). Bu kapsamda uygulamada olan öğretim programlarının incelenmesini amaçlayan çalışmalar ilerleyen zamanda MEB tarafından yapılması planlanan program güncellemeleri için önemli bir veri kaynağı olarak değerlendirilebilir.

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı da güncellenen programlardan birisidir. Sosyal Bilgiler dersi ilkokul 4. sınıf ve ortaokul 5., 6. ve 7. sınıfları kapsayan bütünlük bir programdır. Dolayısıyla 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersi ilkokul ve ortaokulu birbirine bağlayan bir geçiş programı özelliği göstermektedir. Öte yandan İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersi ilkokulun temel öğretim anlayışı olan toplu öğretim ilkesini içeren birkaç dersten biridir. Toplu öğretim öğrenme konusu olan disiplinin gerçek yaşamdaki gibi bütünleştirilerek sunulmasıdır (Kaya, 2018:7). Sosyal

Bilgiler dersinin geçiş özelliği göstermesi ve toplu öğretim ilkesiyle hazırlanması 4. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın incelenmesini önemli kılmaktadır. Çünkü ilgili program incelenerek hem ilkokulda temel öğretim anlayışının irdelenmesi hem de ortaokula geçiş sürecinin değerlendirilmesi sağlanabilir. Programların belirli açılardan incelenmesi ve irdelenmesi programların temel ögesi kazanımlar üzerinden sağlanabilmektedir.

Öğretim programlarında kazanımların incelenmesi, programın uygulanması sonucunda ulaşılması istenen beklentilerin somutlaştırılmasını sağlamaktadır. Bu bağlamda programların kazanımlar üzerinden çıktılarının standartlaştırılmasında çeşitli taksonomiler kullanılmaktadır. 1950'li yıllarda program geliştirme çalışmalarında kazanımların belirlenmesi ve standartlaştırılması için taksonomiler geliştirilmiştir ancak bu taksonomiler içerisinde Bloom ve arkadaşlarının geliştirmiş olduğu en çok kabul gören olmuştur (Bümen, 2006:3). Zira Bloom ve arkadaşlarının (1956) geliştirmiş olduğu taksonomi, 22 farklı dile çevrilmiş ve 20. yüzyılda program geliştirmeyi etkileyen en önemli 10 kaynaktan biri seçilmiştir (Shane, 1981:312). Öte yandan program geliştirme, inceleme ve değerlendirme çalışmalarında kazanımların standartlaştırılması genel olarak Bloom ve arkadaşlarının (1956) çalışmaları sonucunda oluşturulan taksonomi ile gerçekleştirilmiştir (Krathwohl, 2002:253; Yurdabakan, 2012:328). Bloom ve arkadaşlarının çalışmaları sonucunda ortaya çıkan taksonomi; kazanımların sınıflandırılması, kazanımların davranışa dönüştürülmesi, öğrenmeleri sağlayacak öğrenme süreçlerinin tasarlanması ve somut bir ölçme-değerlendirme yapılmasında sistematik ve çok yönlü bir araç olarak kullanılabilir.

Bloom Taksonomisinin temelinde ilgili öğretim sürecinin kazanımları yer almaktadır. Dolayısıyla kazanımlar, Bloom Taksonomisinin temel veri kaynağıdır. Bu bağlamda kazanımlar taksonomide bilişsel, duyuşsal ve devinişsel alanlar olarak tanımlanmıştır (Doğanay ve Sarı, 2007:52). Bloom Taksonomisinin kazanımlarının sınıflandırılmasında yer alan bilişsel alan; bilme, anlama, çözümlenme ve değerlendirme gibi zihinsel süreçleri içermektedir. Bilişsel alanda tanımlanan öğrenmelerde bilginin zihinsel süreçlerden geçirilmesi ve düşünme becerilerinin kullanılması vurgulanmaktadır (Özdemir, 2014:75). Duyuşsal alanda sevgi, korku, nefret, ilgi, tutum ve güdülenmişlik gibi duygusal yönelimler tanımlanmaktadır (Demirel, 2013:97). Taksonominin son kategorisi olan devinişsel alan ise psiko-motor koordinasyonu gerektiren somut davranış ve becerileri içermektedir (Senemoğlu, 2009:400). Her taksonomik alan öğrenme sürecinin tasarlanması veya çıktılarının standartlaştırılması açısından

önemlidir. Ancak öğrenme-öğretme açısından zihinsel süreçlerin daha çok vurgulanması (Burak, 2017:45) ve duyuşsal, devinişsel alanlardaki öğrenmelerin ve davranışların zihinsel süreçlere bağı olabilməsi bilişsel alanı bir adım daha öne çıkarmaktadır. Öğrenme-öğretme sürecinde yaşanan bu durumun taksonomik olarak bilişsel alanın daha yoğun kullanılmasını gerektirdiğı söylenebilir.

Bloom Taksonomisinin bilişsel alanı *bilme (hatırlama), anlama, uygulama, analiz, sentez* ve *değerlendirme* bilişsel süreç basamaklarını içeren hiyerarşik bir yapıya sahiptir (Bloom, 1956; Krathwohl, 2002; Bümen, 2002; Demirel, 2013). Taksonomi uzun yıllar program geliştirme ve ölçme değerlendirme süreçlerinde bu yapıyla kullanılmıştır (Bümen, 2002:4). Ancak taksonominin hiyerarşik yapısının eleştirilmesi, bilişsel süreç basamaklarından *sentezin, değerlendirme* basamağını kapsayan daha üst düzey basamakta bulunduğu eleştirisi (Bümen, 2002:4) ve bilişsel alanı tanımlamak için bilgi boyutunun da işlevselleştirilmesi gerekliliğı nedeniyle Anderson ve Krathwohl (2001) tarafından yenilenmiştir. Yenilenmiş taksonomi Revize Bloom Taksonomisi olarak adlandırılmış ve Bloom Taksonomisinin tek boyutluluğunun aksine iki boyutlu bir yapıda tasarlanmıştır (Anderson ve Krathwohl, 2001:28-33). Yenilenmiş taksonomideki iki boyutlu tasarım kazanımları bilişsel alanda bilişsel süreç ve bilgi boyutlarında sınıflandırabilmektedir. Bu taksonomideki “bilgi boyutu, öğrenciler ne biliyor, bilişsel süreç boyutu da öğrenciler nasıl düşünüyor sorusuna yanıt arar” (Demirel, 2013:107). Ayrıca bu taksonomide bilgi boyutuna, Bloom Taksonomisinden üç basamaklı bilgi boyutunun üzerine *üstbilişsel bilgi* basamağı eklenmiştir. Dolayısıyla Revize Bloom Taksonomisinde bilgi boyutu *olgusal, kavramsal, işlemsel* ve *üstbilişsel* bilgi olarak dört basamakta tanımlanmıştır. Yenilenmiş taksonominin bilişsel süreç boyutunda ise *değerlendir* ile *oluştur* (sentez) basamaklarının sıralamasında değişiklik yapılmış ve *oluştur* basamağı *değerlendir* basamağından daha üst beceri olarak tanımlanmıştır. Bu bağlamda yenilenmiş taksonomide bilişsel süreç boyutu *hatırla, anla, uygula, çözümle* (analiz et), *değerlendir* ve *oluştur* (sentez) sıralamasında tanımlanmıştır. Öte yandan bu basamaklar kendi içerisinde de düzeyel olarak iki kategorik süreç olarak sınıflandırılmıştır. Bu kapsamda *hatırla, anla ve uygula* basamakları *alt düzey bilişsel süreçler* olarak tanımlanırken *çözümle, değerlendir ve oluştur* (sentez) basamakları ise *üst düzey bilişsel süreçler* olarak tanımlanmıştır (Crowe, Dirks ve Wenderoth, 2008; Burak, 2017; Doğan ve Burak, 2018). Revize Bloom Taksonomisi genel olarak değerlendirildiğinde, artık öğretim sürecindeki kazanımlar bilişsel alanda, bilişsel ve bilgi basamakları kullanılarak ve bilişsel süreçlerde düzey oluşturularak sınıflandırılabilir. Dolayısıyla kazanımlar yenilenmiş

taksonomi ile bilişsel alanda sınıflandırılmak istendiğinde çok yönlü incelenerek daha kapsamlı sonuçlar verebilmektedir.

Bloom ya da Revize Bloom Taksonomisi öğretim programlarının kazanımlarının sınıflandırılması, ölçme-değerlendirme amacıyla hazırlanan soruların değerlendirilmesi veya ders kitaplarının incelenmesi amacıyla kullanılabilir. Bu bağlamda alanyazında farklı öğretim programları kazanımlarının Bloom Taksonomisi ve/veya Revize Bloom Taksonomisine göre incelenip değerlendirildiği çalışmalar bulunmaktadır (Bekdemir ve Selim, 2008; Arı ve Gökler, 2012; Öner Sünkür ve Gezer, 2013; Kablan, Baran ve Hazar, 2013; Gezer, Şahin, Öner ve Sünkür, 2014; Eroğlu ve Sarar Kuzu, 2014; Özdemir, Altıok ve Baki, 2015; Zorluoğlu, Şahintürk ve Bağrıyanık, 2017; Burak, 2017; Doğan ve Burak, 2018). Alanyazında yapılan çalışmaların birinde Özdemir, Altıok ve Baki (2015) Sosyal Bilgiler Öğretim Programı kazanımlarını incelemişlerdir. Bu çalışmada 2005 yılında uygulanmaya başlanan Sosyal Bilgiler Öğretim programında yer alan 174 kazanım Revize Bloom Taksonomisine göre incelenmiştir. Ancak Özdemir, Altıok ve Baki (2015) yaptıkları çalışmada, mevcut çalışmada incelenen öğretim programından önce uygulamada olan programı analiz etmişlerdir. Mevcut çalışmada incelenen 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim programı şuan uygulamada olan güncel programdır. Başka bir açıdan da Özdemir, Altıok ve Baki (2015) yapmış oldukları çalışmada kazanımları sadece Revize Bloom Taksonomisine göre inceleyip değerlendirmişlerdir. “Öğretim programlarında yer alan kazanımların sadece bilişsel alanda yer alamayacağı varsayımı, Revize Bloom Taksonomisine göre incelemenin Bloom Taksonomisi ile birlikte yapılmasının gerekliliğini ortaya koymaktadır” (Burak, 2017:47). Buna göre, bu çalışmada kazanımlar öncelikle Bloom Taksonomisine göre bilişsel, duyuşsal ve devinişsel alanlarda sınıflandırılmış ve daha sonra bilişsel alanda yer alan kazanımlar Revize Bloom Taksonomisine göre incelenmiştir. Bu bakımdan yapılan çalışmada farklı bir bakış açısı sergilenerek alana katkı sunulması düşünülmüştür. Ayrıca mevcut çalışma sonucunda elde edilen bulguların MEB tarafından önümüzdeki yıllarda yapılması planlanan program güncelleme çalışmaları için katkı sağlaması beklenmektedir.

Bu çalışmanın amacı, 2018 İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda yer alan kazanımların Bloom ve Revize Bloom Taksonomisine göre incelenip sınıflandırılmasıdır. Bu doğrultuda çalışmada aşağıda verilen sorulara yanıtlar aranmıştır:

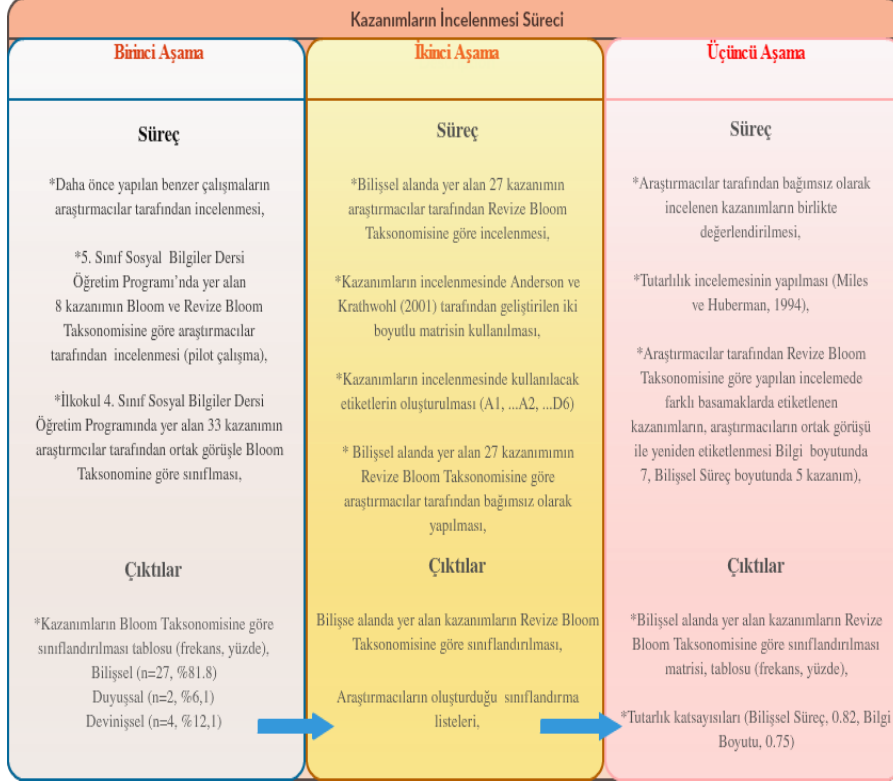
1. İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi 2018 Öğretim Programı kazanımlarının bilişsel, duyuşsal ve devinişsel alanda dağılımı nasıldır?

2. İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi 2018 Öğretim Programında bilişsel alanda yer alan kazanımların bilgi boyutunda dağılımı nasıldır?
3. İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi 2018 Öğretim Programında bilişsel alanda yer alan kazanımların bilişsel süreç boyutunda dağılımı nasıldır?

1. YÖNTEM

İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi 2018 Öğretim Programı'nda yer alan kazanımların Bloom ve Revize Bloom Taksonomisine göre incelenip sınıflandırılması amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmada nitel araştırmalarda kullanılan doküman incelemesi tekniği kullanılmıştır. Doküman inceleme, araştırılması hedeflenen olgu ya da olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin belli ölçütlere sahip olma derecesine göre incelenmesi olarak nitelendirilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2014:192). MEB tarafından 2017 yılında güncellenen ve 2018 yılında uygulanmaya başlanan 4-7. sınıflar Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı bu çalışmada incelenen dokümanları oluşturmuştur (ilgili dokümanlar <http://mufredat.meb.gov.tr/> adresinden alınmıştır). Belirtilen doküman içerisindeki 4. sınıf düzeyinde yer alan 33 kazanım ise bu çalışmanın veri kaynağı olarak tanımlanmıştır. Bu çalışmada kazanımlar üç aşamada incelenip sınıflandırılmıştır. Kazanımların inceleme süreci aşağıda **Şekil 1**'de sunulmuş ve devamında ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

128/ Mehmet GÜLTEKİN/Durmuş BURAK, "4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Kazanımlarının Bloom ve Revize Bloom Taksonomilerine Göre İncelenmesi" (121-140)

Şekil 1: Kazanımların incelenmesi süreci

Çalışmanın ilk aşamasında iki araştırmacı bir araya gelerek alanyazında bulunan çalışmalarını incelemiştir. Böylelikle kazanımları inceleyebilmesi için ortak bir bakış açısı oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu aşamanın devamında, iki araştırmacı ilgili programın sarmal olması ve bu kapsamda da her sınıfta aynı öğrenme alanlarının (MEB, 2018:3) bulunması nedeniyle tercihen 5. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda yer alan 8 kazanımı Bloom ve Revize Bloom Taksonomisine göre birlikte inceleyerek sınıflandırmış ve bir pilot çalışma gerçekleştirmiştir. Böylelikle iki araştırmacının ortak bir yaklaşım elde etmesi sağlanmıştır. Bu aşamanın son bölümünde, mevcut çalışmanın verilerini oluşturan 33 kazanım araştırmacılar tarafından Bloom Taksonomisine göre bir bütün olarak incelenmiştir. Böylelikle ilgili kazanımlar araştırmacıların ortak görüşü doğrultusunda bilişsel, duyuşsal ve devinişsel alanlarda incelenip sınıflandırılmıştır.

Çalışmanın ikinci aşamasında, ilk aşamada araştırmacıların ortak görüşü ile bilişsel alanda olduğuna karar verilen kazanımlar Revize Bloom

Taksonomisine göre ikinci defa incelenip sınıflandırılmıştır. Bu aşamada öncelikle araştırmacılar yapacakları incelemede kullanacakları etiketleri ortak görüşle belirlenmişlerdir (A1 ..., A6, ..., D1 ..., D6). Aşamaların devamında daha önce bilişsel alanda olduğu belirlenen 27 kazanım araştırmacılar tarafından Revize Bloom Taksonomisine göre incelenmiştir. İki araştırmacı tarafından yapılan çözümlenmeler bağımsız olarak gerçekleştirilmiştir. Bu aşamada Anderson ve Krathwohl (2001:33) tarafından geliştirilen iki boyutlu matris çözümlenme anahtarı olarak kullanılmıştır (bakınız **Tablo 1**).

Çalışmanın son aşamasında araştırmacılar tarafından Revize Bloom Taksonomisine göre bağımsız olarak çözümlenen kazanımlar karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırma işleminde kazanımlar bilgi ve bilişsel süreç boyutları açısından ikili bir incelemeye tabi tutulmuştur. Bu kapsamda bağımsız yapılan çözümlenmelerin tutarlılığı belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmacıların çözümlenmelerinin tutarlılığı Miles ve Huberman'ın (1994) önerdiği “Güvenirlilik= Görüş Birliği/ (Görüş Birliği+ Görüş Ayrılığı)” formülü ile belirlenmiştir. Yapılan tutarlık incelemesi sonucuna göre araştırmacıların çözümlenmelerinin bilgi boyutunda 0.75, bilişsel süreç boyutunda ise 0.82 düzeyinde tutarlı olduğu hesaplanmıştır. Buna göre araştırmacıların gerçekleştirdiği çözümlenmelerin yüksek düzeyde tutarlı olduğu söylenebilir. Öte yandan araştırmacılar tarafından yapılan çözümlenmelerde bilgi boyutunda farklı basamaklara yerleştirilen 7 ve bilişsel süreç boyutunda farklı basamaklarda değerlendirilen 5 kazanım olduğu görülmüştür. Bu kapsamda da ilgili kazanımlar araştırmacılar tarafından bir arada değerlendirilmiş ve ortak bir görüş oluşturularak yeniden çözümlenmiştir.

Tablo 1: Kazanımların Çözümlenmesinde Kullanılan İki Boyutlu Matris

Boyutlar	Bilişsel Süreç Boyutu					
	1. Hatırla	2. Anla	3. Uygula	4. Çözümle	5. Değerlendir	6. Oluştur
A. Olgusal Bilgi	A1	A2	A3	A4	A5	A6
B. Kavramsal Bilgi	B1	B2	B3	B4	B5	B6
C. İşlemsel Bilgi	C1	C2	C3	C4	C5	C6
D. Üstbilişsel Bilgi	D1	D2	D3	D4	D5	D6

Bu çalışmada araştırmacılar tarafından yapılan kazanım çözümlenmesinde kazanım ifadeleri Bloom ve Revize Bloom Taksonomilerine uygun olarak isim ve/veya fiil kısımları bağlamında

incelenmiştir. Bloom Taksonomisine göre çözümlenmelerde kazanımın fiil ifadesi dikkate alınırken Revize Bloom Taksonomisine göre çözümlenmelerde kazanımın isim ve fiil ifadeleri ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Örneğin: "4.1.5. Diğer bireylerin farklı özelliklerini saygı ile karşılar." kazanımı öncelikle Bloom Taksonomisine göre fiil ifadesi üzerinden çözümlenmiştir. Bu kazanımın fiil kısmını oluşturan "... saygı ile karşılar." ifadesinin değerlendirilmesi sonucunda, kazanımın duyuşsal alanda olduğu belirlenmiş ve Revize Bloom Taksonomisine göre çözümlenmesi yapılmamıştır. Başka bir kazanım örneğinde "4.3.3. Yaşadığı çevredeki doğal ve beşerî unsurları ayırt eder." ifadesi öncelikle fiil ifadesi üzerinden Bloom Taksonomisine göre incelenmiştir. Bu kazanımın fiil kısmını oluşturan "... ayırt eder." ifadesinin değerlendirilmesi sonucunda, kazanımın bilişsel alanda yer aldığı saptanmıştır. Bu doğrultuda da bilişsel alanda olduğu saptanan ilgili kazanımın Revize Bloom Taksonomisine göre ayrıca çözümlenmesi yapılmıştır. Bilişsel alanda olduğu saptanan "4.3.3. Yaşadığı çevredeki doğal ve beşerî unsurları ayırt eder." kazanımı öncelikle isim ve fiil ifadesine ayrılmıştır. Bu kazanımın isim kısmını oluşturan "... doğal ve beşerî unsurları..." ifadesi Revize Bloom Taksonomisinin bilgi boyutuna göre değerlendirilmiş ve kazanımın bilgi boyutunun *kavramsal bilgi* basamağında yer aldığı belirlenmiştir. Öte yandan bu kazanımın fiil kısmını oluşturan "... ayırt eder." ifadesi Revize Bloom Taksonomisinin bilişsel süreç boyutuna göre değerlendirilmiş ve bu kazanımın bilişsel süreç boyutunun *anla* basamağında bulunduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla bilişsel alanda yer alan ilgili "4.3.3. Yaşadığı çevredeki doğal ve beşerî unsurları ayırt eder." kazanımı Revize Bloom Taksonomisine göre yapılan ikili değerlendirmeye göre çözümlenme anahtarı olarak kullanılan matrisin *B2* alanına yerleştirilmiştir.

2. BULGULAR

Bu çalışmada 2017 yılında güncellenen ve 2018 eğitim-öğretim yılında uygulanmaya başlanan İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı kazanımları Bloom ve Revize Bloom Taksonomilerine göre incelenmiştir. İlgili öğretim programının 4. sınıf düzeyinde bulunan 33 kazanımı ilk önce Bloom Taksonomisine göre bilişsel, duyuşsal ve devinişsel alanlarda değerlendirilmiş ve çözümlenmiştir. Çözümlenmeler sonucunda elde edilen bulgular **Tablo 2**'de verilmiştir.

Tablo 2: Kazanımların Bloom Taksonomisine Göre Dağılımı

Kazanımın Alanı	N	%
Bilişsel Alan	27	81.8
Duyuşsal Alan	2	6.1
Devinişsel Alan	4	12.1
Toplam	33	100

Tablo 2'ye göre ilgili 33 kazanımın %81.8'inin (n= 27) *bilişsel*, %6.1'inin (n= 2) *duyuşsal* ve %12.1'inin (n= 4) ise *devinişsel* alanda yer aldığı saptanmıştır. Bloom Taksonomisine göre kazanımların büyük çoğunluğunun bilişsel alanda bulunduğu tespit edilmiştir (Kazanımları incelemek için EK-1'e bakabilirsiniz). Bilişsel alanda bulunduğu tespit edilen 27 kazanımın daha ayrıntılı şekilde incelenebilmesi için ikinci aşamada bu kazanımlar Revize Bloom Taksonomisine göre çözümlenmiştir. Çözümlemeler sonucunda elde edilen bulgular **Tablo 3'**te sunulmuştur.

Tablo 3: Kazanımların Revize Bloom Taksonomisi Matrisinde Dağılımı

Bilişsel Süreç Boyutu	Bilgi Boyutu					
	1. Hatırla	2. Anla	3. Uygula	4. Çözümle	5. Değerlendir	6. Oluştur
A. Olgusal Bilgi	4.5.2.	4.1.2. 4.1.4. 4.2.4. 4.7.2.	4.7.1.			
B. Kavramsal Bilgi	4.1.3.	4.1.1. 4.2.2. 4.2.3. 4.3.1. 4.3.5. 4.4.1. 4.4.3. 4.6.1. 4.7.3.	4.2.1.	4.3.3. 4.5.1. 4.6.4.	4.4.2.	4.4.4.
C. İşlemsel Bilgi			4.3.2. 4.3.4. 4.3.6.			4.6.3.
D. Üstbilişsel Bilgi			4.5.4.			

Tablo 3'e göre bilişsel alanda çözümlenen 27 kazanım bilişsel alanın dört farklı bilgi boyutunda dağılım göstermiştir. Bu kazanımların 6'sı *olgusal*, 16'sı *kavramsal*, 4'ü *işlemsel* ve 1'i *üstbilişsel bilgi* boyutlarında yer almıştır. Öte yandan Tablo 3'te verilen bulgulara göre kazanımların bilişsel süreç boyutundaki dağılımı incelendiğinde 2'sinin *hatırla*, 13'ünün *anla*, 6'sının *uygula*, 3'ünün *çözümle*, 1'inin *değerlendir* ve 2'sinin *oluştur* boyutlarında bulunduğu belirlenmiştir (Kazanımları incelemek için EK-1'e bakabilirsiniz). Revize Bloom Taksonomisine göre çözümlenen kazanımların bilgi ve bilişsel süreç boyutlarında yüzde, frekans dağılımları **Tablo 4'te** verilmiştir.

Tablo 4: Kazanımların Bilgi ve Bilişsel Süreç Boyutlarında Dağılımı

Bilişsel Süreçler	Bilgi Boyutu									
	Olgusal Bilgi		Kavramsal Bilgi		İşlemsel Bilgi		Üstbilişsel Bilgi		Toplam	
	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>N</i>	%
Hatırla	1	3.7	1	3.7	-	-	-	-	2	7.4
Anla	4	14.8	9	33.3	-	-	-	-	13	48.2
Uygula	1	3.7	1	3.7	3	11.1	1	3.7	6	22.2
Çözümle	-	-	3	11.1	-	-	-	-	3	11.1
Değerlendir	-	-	1	3.7	-	-	-	-	1	3.7
Oluştur	-	-	1	3.7	1	3.7	-	-	2	7.4
Toplam	6	22.2	16	59.3	4	14.8	1	3.7	27	100

Tablo 4'e göre, bilişsel alanda yer alan 27 kazanımın bilgi boyutunda dağılımı incelendiğinde kazanımların %22.2'sinin (*n*= 6) *olgusal*, %59.3'ünün (*n*= 16) *kavramsal*, %14.8'inin (*n*=4) *işlemsel* ve %3.7'sinin (*n*= 1) *üstbilişsel bilgi* boyutlarında yer aldığı belirlenmiştir. Aynı kazanımların bilişsel süreç boyutundaki dağılımını incelendiğinde ise kazanımların %7.4'ünün (*n*= 2) *hatırla*, %48.2'sinin (*n*= 13) *anla*, %22.2'sinin (*n*= 6) *uygula*, %11.1'inin (*n*= 3) *çözümle*, %3.7'sinin (*n*= 1) *değerlendir* ve %7.4'ünün (*n*= 2) *oluştur* bilişsel süreç boyutlarında bulunduğu saptanmıştır. Öte yandan bilişsel alanda yer alan kazanımların bilişsel süreç açısından incelenebilmesi için bilişsel süreç boyutlarının alt ve üst düzey basamaklar olarak sınıflandırılması kullanılmaktadır. Bu iki kategorinin oluşturulması için bilişsel süreç boyutlarından *hatırla*, *anla* ve *uygula* basamakları alt düzey, *çözümle*, *değerlendir* ve *oluştur* basamakları üst düzey düşünme becerileri olarak tanımlanmaktadır (Crowe, Dirks ve Wenderoth, 2008; Burak, 2017; Doğan ve Burak, 2018). Bilişsel alanın bilişsel süreçler boyutunda incelenen kazanımları alt ve üst düzey olarak sınıflandırıldığında kazanımların %67.8'inin (*n*= 21) *alt düzey*, %22.2'sinin (*n*= 6) *üst düzey düşünme* beceri basamaklarında yer aldığı görülmüştür.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu çalışma İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi 2018 Öğretim Programı'nda yer alan kazanımların Bloom ve Revize Bloom Taksonomisine göre incelenip sınıflandırılması amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu amaç kapsamında çalışmada programda yer alan 33 kazanım analiz edilmiştir. Yapılan analizden elde edilen bulgulara göre 4. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda yer alan 33 kazanımın %81.8'inin (n= 27) *bilişsel*, %6.1'inin (n= 2) *duyuşsal* ve %12.1'inin (n= 4) *devinişsel* alanda yer aldığı saptanmıştır. Bu bulgulara göre kazanımların büyük çoğunluğu bilişsel alanda bulunmaktadır. Güncellenen programların temel perspektifinde değerler eğitimi önemle vurgulanmaktadır (MEB, 2018:4). Değerler eğitimi bilgi temelinde bilişsel, duygu temelinde duyuşsal ve davranışlar temelinde devinişsel alanları içermektedir (Ekşi ve Katılmış, 2016:11). Ancak değerler eğitiminde daha çok duyuşsal yönelimleri içeren duyuşsal özelliklerin yoğun olarak kullanıldığı söylenebilir. Bu durumun temel kanıtı MEB'in (2018:4) programda belirttiği kök değerlerin adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik gibi duygu ve duyuş ağırlıklı beceriler olmasıdır. Bu kapsamda programın temel perspektifi doğrultusunda duyuşsal alanda yer alan kazanımların doğal olarak baskın olması beklenebilir. Ancak elde edilen bulgulara göre duyuşsal alanda kazanım sayısının oldukça sınırlı olduğu saptanmıştır. Bu durum programın temele aldığı anlayışı yansıtmak açısından 4. sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde bir sınırlılık olarak kabul edilebilir. Öte yandan Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın kazanımları, 4-7. sınıfları kapsayan, bütünlük ve sarmak bir yapıdan oluşmaktadır (MEB, 2018:3). Dolayısıyla duyuşsal alanda yer alan kazanımların farklı sınıf düzeylerinde daha homojen dağılım göstermesi muhtemeldir. Bu kapsamda Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı kazanımlarının farklı sınıf düzeylerinde de benzer şekilde incelenmesi ve inceleme sonuçlarının bu çalışmada elde edilen bulgularla karşılaştırılmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Bu çalışmada elde edilen bulgulara göre bilişsel alanda yer alan 27 kazanımın %22.2'sinin (n= 6) *olgusal*, %59.3'ünün (n= 16) *kavramsal*, %14.8'inin (n= 4) *işlemsel* ve %3.7'sinin (n= 1) *üstbilişsel bilgi* basamaklarında bulunduğu belirlenmiştir. Kazanımların büyük çoğunluğunun daha çok olgusal ve kavramsal bilgi basamaklarında olduğu görülmektedir (%81.5, n= 22). Olgusal ve kavramsal bilginin ana muhtevası bir disiplinin temelinde yer alan olay, olgu, kavram ve ilkelerden oluşmasıdır (Anderson ve Krathwohl, 2001:28). İlkokul 4. sınıf, sosyal bilgiler öğretiminin ilk basamağıdır. Dolayısıyla ilgili disiplinin temeli bu sınıf

düzeyinde oluşmaktadır. Bu kapsamda bilişsel alanda yer alan kazanımların bilgi boyutunun temel düzeyinde bulunması beklenen bir durum olarak nitelendirilebilir. Ancak elde edilen bu bulgudan yola çıkarak programın doğası gereği üst sınıflarda işlemsel ve üstbilişsel bilgi basamaklarının daha yoğun olması beklenebilir. Özellikle bu noktada üstbilginin, bireyin kendi öğrenmelerinin farkında olması ve bu öğrenmeleri kullanılması süreçleri (Ormrod, 2012:292) olarak tanımlandığı göz önüne alındığında, üstbilginin öğrenmeyi öğrenme yetkinliğiyle ilişkili olduğu söylenebilir. Dolayısıyla Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim programında önemle vurgulanan *öğrenmeyi öğrenme* yetkinliğinin (MEB, 2018:5) üstbilişsel bilgi basamağında yer alan nitelikleri içerdiği düşünülebilir. Bu çalışmada elde edilen bulgulara göre üstbilişsel bilgi basamağında yer alan kazanım sayısı neredeyse hiç yok denecek kadar azdır (n= 1). Bu açıdan programda vurgulanan sekiz temel yetkinlikten biri olan *öğrenmeyi öğrenme* konusunda programın anlayışı ile kazanımlarının çelişkiye düştüğü söylenebilir. Bu kapsamda daha genel bir çıkarım yapabilmek için Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı kazanımlarının farklı sınıf düzeylerinde de benzer şekilde incelenmesi ve inceleme sonuçlarının bu çalışmada elde edilen bulgularla karşılaştırılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Alanyazında benzer bir çalışmada 2018 programından önce uygulanan Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Özdemir, Altıok ve Baki (2015) tarafından incelenmiştir. Bu çalışmada elde edilen bulgulara göre incelenen kazanımların yaklaşık %77'si (n= 30) *olgusal* ve *kavramsal* bilgi basamaklarında yer almıştır. Dolayısıyla mevcut çalışmada elde edilen bulgular ile Özdemir, Altıok ve Baki'nin (2015) daha önceki programı incelediği çalışmalarında bilişsel alanın bilgi basamaklarında elde ettiği bulgular örtüşmektedir. Dolayısıyla güncellenen programın daha önceki programla yapısal olarak benzerlik gösterdiği söylenebilir.

Bu çalışmada elde edilen bulgulara göre bilişsel alanda yer alan 27 kazanımın %7.4'ünün (n= 2) *hatırla*, %48.2'sinin (n= 13) *anla*, %22.2'sinin (n= 6) *uygula*, %11.1'inin (n= 3) *çözümle*, %3.7'sinin (n= 1) *değerlendir* ve %7.4'ünün (n=2) *oluştur* bilişsel süreç basamaklarında yer aldığı saptanmıştır. Bu bağlamda elde edilen bulgulara göre kazanımların %67.8'inin (n= 21) *alt düzey*, %22.2'sinin (n= 6) *üst düzey düşünme* beceri alanlarında bulunduğu belirlenmiştir. Kazanımların alt düzey düşünme becerilerinde (*hatırla*, *anla* ve *uygula*) yoğunlaştığı belirlenmiştir. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında analitik ve yaratıcı düşünme becerilerinin gelişmesine izin veren, hayatın her alanında uygulanabilecek eleştirel sorgulama niteliğine ve inovatif düşünme becerisine dayalı bir öğretim amaçlanmaktadır (MEB, 2018:5). Eleştirel, analitik, yaratıcı ve inovatif düşünme üst düzey bilişsel süreçleri tanımlamaktadır. Aydın ve Yılmaz'a (2010:62) göre öğrencilerin üst düzey bilişsel becerileri kazanması

için üst düzey bilişsel kategorilere yönelik kazanımların sunulması gerekmektedir. Ancak programda bilişsel alanda yer alan kazanımların %22.2'si (n= 6) üst düzey düşünme becerilerine (*çözümle, değerlendir ve oluştur*) yöneliktir. Bu açıdan üst düzey düşünme becerilerinin geliştirilmesine yönelik genel amaca ulaşılmasında programın kazanımlarının bir sınırlılık oluşturabileceği düşünülebilir. Öte yandan Özdemir, Altıok ve Baki'nin (2015) mevcut programdan önce kullanılan Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nı incelediği çalışmada da 4. sınıf kazanımlarının büyük çoğunluğu bilişsel süreç boyutunun hatırla, anla basamaklarındadır. Ayrıca ilgili çalışmada 4. sınıf düzeyinde analiz edilen kazanımların %70'i (n= 27) alt düzey düşünme becerilerini içermektedir. Bu açıdan da mevcut çalışmanın bulguları Özdemir, Altıok ve Baki'nin (2015) daha önceki programı incelediği çalışmanın bulgularıyla örtüşmektedir. Dolayısıyla kazanımların yapısal olarak önceki ve mevcut programda benzer olduğu söylenebilir.

Bu çalışmada elde edilen bulgular alanyazında daha önce farklı derslerin öğretim programlarının incelendiği çalışmalardan elde edilen bulgularla örtüşmektedir (Bekdemir ve Selim, 2008; Arı ve Gökler, 2012; Öner Sünkür ve Meral, 2013; Kablan, Baran ve Hazar, 2013; Gezer, Şahin, Öner ve Sünkür, 2014; Eroğlu ve Sarar Kuzu, 2014; Özdemir, Altıok ve Baki, 2015; Zorluoğlu, Şahintürk ve Bağrıyanık, 2017; Burak, 2017; Doğan ve Burak, 2018). Ancak bu çalışmada ve diğer çalışmalarda değerlendirilen programlar, öğretim içerisinde resmi olarak bir çerçeve oluşturmak amacıyla incelenmiştir. Öte yandan programlarda yer alan kazanımlar sınıf ortamında öğrenme-öğretme sürecinde yer alan etkinlikler ile öğretmenlerin elinde canlanmaktadır. Dolayısıyla programlarda yer alan kazanımlar öğretim etkinlikleri doğrultusunda bir alt sınır düzey oluşturabilmektedir. Yani aynı kazanımlar öğrenme-öğretme sürecinde farklı alanlarda (bilişsel, duyuşsal, devinişsel) veya bilişsel alanda daha üst düzey bilgi ve bilişsel süreç basamaklarında yer alabilir. Dolayısıyla çerçeve programın incelendiği bu çalışmanın bulgularının daha duyarlı değerlendirilebilmesi için saha araştırmaları yapılması ve birlikte değerlendirilmesi önerilmektedir.

MEB, programların uygulanması sırasında ve hemen sonrasında yapılacak izleme ve değerlendirme sonuçlarına göre yine gerekli güncellemelerin yapılmasını planlamaktadır (MEB, 2018:7). Bu bağlamda programların incelendiği çalışmalardan elde edilen bulguların MEB için bir kılavuz olduğu söylenebilir. Dolayısıyla bu çalışmadan elde edilen bulgulardan yola çıkarak, 4. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda yapılması planlanan güncellemelerde, programın vurguladığı millî ve manevî değerleri kazandırmaya yönelik duyuşsal kazanımlara daha

çok yer verilmesi, bilişsel süreç boyutunda çözümlerle, değerlendir ve oluştur basamaklarında (inovatif düşünme yetkinliğine yönelik) daha fazla kazanım tanımlanması ve bilgi boyutunda öğrenmeyi öğrenme yetkinliğini daha fazla vurgulayan üstbilişsel bilgi basamağında kazanımların oluşturulması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Arı**, Asım ve **Gökler**, Zehra Sümeyye (2012), İlköğretim Fen ve Teknoloji Dersi Kazanımları ve SBS Sorularının Yeni Bloom Taksonomisine Göre Değerlendirilmesi, *X. Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresi*, Niğde.
- Anderson**, Lorin W., & **Krathwohl**, David R. (2001), *Taxonomy for Learning, Teaching and Assessing: A Revision of Bloom's Taxonomy of Educational Objectives*. Needham Heights, MA: Allyn & Bacon.
- Aydın**, Nuray ve **Yılmaz**, Aydın (2010), Yapılandırıcı Yaklaşımın Öğrencilerin Üst Düzey Bilişsel Becerilerine Etkisi, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39, s. 57-68.
- Bekdemir**, Mehmet ve **Selim**, Yavuz (2008), Revize edilmiş Bloom taksonomisi ve cebir öğrenme alanı örneğinde uygulaması. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(2), s. 185-196.
- Bloom**, Benjamin S. (1956), *Taxonomy of Educational Objectives, the Classification of Educational Goals, Handbook I: Cognitive Domain*. New York: David McKay Company.
- Burak**, Durmuş (2017), 4. Sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı Kazanımlarının Bloom ve Revize Edilmiş Bloom Taksonomilerine Göre Değerlendirilmesi, *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 11(21), s. 44-58.
- Bümen**, Nilay T. (2006), Program Geliştirmede Bir Dönüm Noktası: Yenilenmiş Bloom Taksonomisi, *Eğitim ve Bilim*, 31(142), 3-14.
- Crowe** Alison, **Dirks** Clarissa, & **Wenderoth**, Mary P. (2008), Biology in Bloom: Implementing Bloom's Taxonomy To Enhance Student Learning in Biology, *CBE Life Sciences Education*, 7, s. 368–381.
- Demirel**, Özcan (2013), *Eğitimde Program Geliştirme: Kuramdan Uygulamaya*, Ankara: Pegem Akademi.

- Doğan**, Yakup ve **Burak**, Durmuş (2018), 4. Sınıf Fen Bilimleri Dersi Kazanımlarının Revize Edilmiş Bloom Taksonomisine Göre İncelenmesi, *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 12(23), s. 34-56. doi: 10.29329/mjer.2018.138.3
- Doğanay**, Ahmet ve **Sarı**, Mediha (2007), Öğretim Amaçlarının Belirlenmesi, İfade Edilmesi ve Uygun İçeriğin Seçilmesi. A. Doğanay (Ed.), *Öğretim ilke ve yöntemleri içinde* (s. 37-81). Ankara: Pegem Yayınları.
- Eroğlu**, Duygu ve **Sarar Kuzu**, Tülay (2014), Türkçe Ders Kitaplarındaki Dilbilgisi Kazanımlarının Ve Sorularının Yenilenmiş Bloom Taksonomisine Göre Değerlendirilmesi, *Başkent University Journal of Education*, 1(1), s. 72-80.
- Ekşi**, Halil ve **Katılmış**, Ahmet (2016), *Uygulama Örnekleriyle: Değerler Eğitimi*, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Gezer**, Melehat, **Şahin**, İbrahim F., **Öner Sünkür**, Meral ve **Meral**, Elif (2014), 8. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programı Kazanımlarının Revize Edilmiş Bloom Taksonomisine Göre Değerlendirilmesi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(1), s. 433-455.
- Kablan**, Zeynel, **Baran**, Tuğba ve **Hazer**, Ömer (2013), İlköğretim Matematik 6-8 Öğretim Programında Hedeflenen Davranışların Bilişsel Süreçler Açısından İncelenmesi, *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 14(1), s. 347-366.
- Kaya**, Erdoğan (2018), *Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler ve Fen Bilgisi Derslerinin Temeli: Toplu Öğretim Sistemi*, Ankara: Pegem Akademi.
- Krathwohl**, David R. (2002), A Revision of Bloom's Taxonomy: An Overview. *Theory into Practice*, 41(4), s. 212-218.
- Milli Eğitim Bakanlığı, MEB** (2018), *Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı* (4., 5., 6. ve 7. sınıflar), Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Miles**, Matthew. B., & **Huberman** A. Michael (1994), *Qualitative Data Analysis: An Expanded Sourcebook*, California: Sage Publications.
- Ormrod**, Jeanne E. (2012), *Human Learning*, Boston: Pearson.
- Öner Sünkür**, Meral ve **Gezer**, Melehat (2013), Fen Bilimleri Dersi Kazanımlarının Revize Edilmiş Bloom Taksonomisine Göre Analizi.

4th International Conference on New Horizons in Education (İNTE),
25-27 Haziran 2013, Roma, İtalya.

- Özdemir**, Soner M. (2014), Eğitimde Program Geliştirme ve Program Geliştirme Süreçlerinin Unsurları, G. Ocak (ed.), *Öğretim İlke ve Yöntemleri İçinde* (s. 57-117). Ankara: Pegem Akademi.
- Özdemir**, Soner M., **Altıok**, Serhat ve **Baki**, Nurcan (2015), Bloom'un Yenilenmiş Taksonomisine Göre Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Kazanımlarının İncelenmesi, *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4(3), s. 363-375.
- Senemoğlu**, Nuray (2009), *Gelişim, Öğrenme Ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya*. Ankara: Pegem Akademi.
- Shane**, Harold G. (1981), Significant Writings That Have Influenced the Curriculum: 1906-81. *Phi Delta Kappan*, 63, s. 311-314.
- Yıldırım**, Ali ve **Şimşek**, Hasan (2014), *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yurdabakan**, İrfan (2012), Bloom'un Revize Edilen Taksonomisinin Eğitimde Ölçme ve Değerlendirmeye Etkileri, *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(2), s. 327-348.
- Zorluoğlu**, Seraceddin, L., **Şahintürk**, Ayşe ve **Bağrıyanık**, Kübra, E. (2017), 2013 Yılı Fen Bilimleri Öğretim Programı Kazanımlarının Yenilenmiş Bloom Taksonomisine Göre Analizi ve Değerlendirilmesi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), s. 1-15.

EK-1

- 2018 İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Kazanımları
- 4.1.1. Resmî kimlik belgesini inceleyerek kişisel kimliğine ilişkin çıkarımlarda bulunur (BİLİŞSEL-B2).
- 4.1.2. Yaşamına ilişkin belli başlı olayları kronolojik sıraya koyar (BİLİŞSEL-A2).
- 4.1.3. Bireysel ilgi, ihtiyaç ve yeteneklerini tanıır (BİLİŞSEL-B1).
- 4.1.4. Kendisini farklı özelliklere sahip diğer bireylerin yerine koyar (BİLİŞSEL-A2).
- 4.1.5. Diğer bireylerin farklı özelliklerini saygı ile karşılar (DUYUŞSAL).
- 4.2.1. Sözlü, yazılı, görsel kaynaklar ve nesnelere yararlanarak aile tarihi çalışması yapar (BİLİŞSEL-C2).

- 4.2.2. Ailesi ve çevresindeki millî kültürü yansıtan öğeleri araştırarak örnekler verir (BİLİŞSEL-B2).
- 4.2.3. Geleneksel çocuk oyunlarını değişim ve süreklilik açısından günümüzdeki oyunlarla karşılaştırır (BİLİŞSEL-B2).
- 4.2.4. Millî Mücadele kahramanlarının hayatlarından hareketle Millî Mücadele'nin önemini kavrar (BİLİŞSEL A2).
- 4.3.1. Çevresindeki herhangi bir yerin konumu ile ilgili çıkarımlarda bulunur (BİLİŞSEL-B2).
- 4.3.2. Günlük yaşamında kullandığı mekânların krokisini çizer (BİLİŞSEL-C3).
- 4.3.3. Yaşadığı çevredeki doğal ve beşerî unsurları ayırt eder (BİLİŞSEL-B4).
- 4.3.4. Çevresinde meydana gelen hava olaylarını gözlemleyerek bulgularını resimli grafiklere aktarır (BİLİŞSEL-C3).
- 4.3.5. Yaşadığı yer ve çevresindeki yer şekilleri ve nüfus özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur (BİLİŞSEL-B2).
- 4.3.6. Doğal afetlere yönelik gerekli hazırlıkları yapar (BİLİŞSEL-C3).
- 4.4.1. Çevresindeki teknolojik ürünleri, kullanım alanlarına göre sınıflandırır (BİLİŞSEL-B2).
- 4.4.2. Teknolojik ürünlerin geçmişteki ve bugünkü kullanımını karşılaştırır (BİLİŞSEL-B5)
- 4.4.3. Kullandığı teknolojik ürünlerin mucitlerini ve bu ürünlerin zaman içerisindeki gelişimini araştırır (BİLİŞSEL-B2).
- 4.4.4. Çevresindeki ihtiyaçlardan yola çıkarak kendine özgü ürünler tasarlamaya yönelik fikirler geliştirir (BİLİŞSEL-B6)
- 4.4.5. Teknolojik ürünleri kendisine, başkalarına ve doğaya zarar vermeden kullanır (DEVİNİŞSEL).
- 4.5.1. İstek ve ihtiyaçlarını ayırt ederek ikisi arasında bilinçli seçimler yapar (BİLİŞSEL-B4).
- 4.5.2. Ailesi ve yakın çevresindeki başlıca ekonomik faaliyetleri tanıır (BİLİŞSEL-A1).
- 4.5.3. Sorumluluk sahibi bir birey olarak bilinçli tüketici davranışları sergiler (DEVİNİŞSEL)
- 4.5.4. Kendine ait örnek bir bütçe oluşturur (BİLİŞSEL-D3).
- 4.5.5. Çevresindeki kaynakları israf etmeden kullanır (DEVİNİŞSEL).
- 4.6.1. Çocuk olarak sahip olduğu haklara örnekler verir (BİLİŞSEL-B2)
- 4.6.2. Aile ve okul yaşamındaki söz ve eylemlerinin sorumluluğunu alır (DEVİNİŞSEL).
- 4.6.3. Okul yaşamında gerekli gördüğü eğitsel sosyal etkinlikleri önerir (BİLİŞSEL-C6).

4.6.4. Ülkesinin bağımsızlığı ile bireysel özgürlüğü arasındaki ilişkiyi açıklar (BİLİŞSEL-B4).

4.7.1. Dünya üzerindeki çeşitli ülkeleri tanıtır (BİLİŞSEL-A3).

4.7.2. Türkiye'nin komşuları ve diğer Türk Cumhuriyetleri ile olan ilişkilerini kavrar (BİLİŞSEL-A2).

4.7.3. Farklı ülkelere ait kültürel unsurlarla ülkemizin sahip olduğu kültürel unsurları karşılaştırır (BİLİŞSEL-B2)

4.7.4. Farklı kültürlerle saygı gösterir (DUYUŞSAL)